

Paisatjges Protegits

de la Comunitat Valenciana

Paisatge protegit serra Escalona y el seu entorn

El Gran Duc

Bulletí N° 6 setembre-decembre 2021

01

Editorial

03

Conservació i
manteniment

02

Comunicació i
divulgació

04

Actualitat

EDITORIAL

L'Assemblea General de l'ONU va proclamar 2002 com a Any Internacional de les Muntanyes, i l'11 de desembre com a Dia Internacional de les Muntanyes. Des de llavors tots els anys celebrem aquest dia per a conscienciar-nos de la importància de protegir aquest ecosistema tan fràgil.

Però... Quina és la raó per la qual hem de conservar les muntanyes?

Trobem muntanyes en tots els continents ocupant aproximadament una quarta part del planeta i en elles viu el 15 per cent de la població mundial.

Les zones de muntanya acullen una gran biodiversitat però són ecosistemes complexos i fràgils d'accentuada topografia, condicions climàtiques molt diferenciades i processos verticals. Els seus fràgils sòls i la seua coberta vegetal són molt vulnerables a la degradació.

D'altra banda, les muntanyes repercuteixen en els climes mundials i regionals i en les condicions meteorològiques. En interceptar la circulació mundial de l'aire produeixen un efecte decisiu en els vents i en les pautes de les precipitacions i temperatures.

La naturalesa posseeix uns valors intrínsecs que té per se i altres instrumentals que són aquells que reconeixem quan la naturalesa ens és beneficiosa als quals denominem serveis ecosistèmics

Els serveis dels ecosistemes són les contribucions directes o indirectes dels ecosistemes al benestar humà. Així doncs, analitzarem alguns d'aqueixos serveis que ens proporcionen les muntanyes:

Potser un dels més destacats està relacionat amb l'aigua. Les muntanyes funcionen com a col·lectores d'aigua de pluja que després és distribuïda per la conca hidrogràfica. Aquesta funció és de vital importància, perquè les muntanyes reben aproximadament el doble de l'aigua de pluja que rep una regió no muntanyenca de la mateixa grandària.

Un altre servei relacionat amb l'aigua és el de la regulació hídrica. L'acumulació d'aigua en períodes plujosos en forma de neu o gel permet mantindre un flux hídric gradual al llarg de l'any.

També la vegetació juga un paper important en la regulació hídrica. Aquesta augmenta la capacitat d'infiltració, produint-se un flux d'aigua més net i regular entre els períodes més humits i més secs. En absència de la vegetació, els cabals superficials augmentarien en volum, incrementant l'erosió i la possibilitat d'inundacions. A més, les muntanyes són fonamentals en la generació d'energies renovables, especialment, l'energia hidràulica, solar, eòlica i el biogàs.

Un dels beneficis més importants que ens proporcionen les zones de muntanya en l'actual situació de canvi climàtic és l'ens ajuden a lluitar contra el canvi climàtic emmagatzematge de carboni en el sòl i la vegetació.

Altres serveis de proveïment són la fusta que s'extrau dels boscos, les plantes medicinals, o la pastura per al bestiar.

I des de temps immemorials el servei cultural més important que ens han oferit les muntanyes és l'espiritualitat. Moltes cultures i religions del món consideren determinades muntanyes sagrades (Machu Pichu, muntanya Olimpo, muntanya Sinaí,, muntanya Kailash Teide), sent llocs de celebració de ritus o de peregrinació. Pensa en les sensacions que sentim quan estem en una muntanya: relaxació, pau, llibertat, benestar... a un pas del cel.

Per desgràcia la integritat de les muntanyes es veu hui amenaçada pel canvi climàtic, el canvi d'usos del sòl, la desforestació, la mineria, o la construcció de residències i carreteres.

Actualment, gran part de les muntanyes formen part d'àrees protegides, no obstant això, davant la vulnerabilitat d'aquests ecosistemes, hem de destacar els diferents beneficis que generen, per a conscienciar-nos més del valor d'aquestes.

Per aquesta raó, resulta imperiós cuidar, protegir i lluitar per la preservació d'aquests llocs, que cada dia estan més amenaçats per l'activitat humana.

I ara... imagina un planeta sense muntanyes

Comunicació y Divulgació

Des del paisatge Protegit continuem amb el nostre programa de comunicació, divulgació i educació ambiental.

En l'anterior butlletí us informàvem de l'edició del nostre nou programa d'educació ambiental per a 2021-2022 . Doncs bé, amb el començament del curs , els centres educatius ja ens han demanat un dels projectes inclosos en ell: "Escalona als teus Peus".

L'objectiu d'aquest projecte és descobrir els valors del Paisatge per a ser conscients dels seus importants beneficis ecosistèmics, els seus valors naturals i culturals i la seua biodiversitat.

En ell el grup decideix la temàtica i l'itinerari que vol realitzar concorde a les edats i característiques del grup.

Consta d'una part preparatòria a l'aula per a acostar la temàtica triada que pot reforçar-se amb un taller, i una visita al Paisatge triant un dels itineraris que se'ls ofereix.

En aquest projecte han participat fins ara 8 grups escolars de nivells de primària amb un total de 209 participants.

Comunicació y Divulgació

A més seguim amb la nostra constant col·laboració amb la Regidoria de Joventut de l'ajuntament de Pilar de la Horadada en els seus programes educatius, en aquest cas amb Patrulla Verda.

Finalment no podem oblidar les habituals activitats dirigides a grups familiars i d'amics. Com sempre durant dos caps de setmana al mes s'han posat en relleu els valors naturals d'aquest espai d'una forma amena i divertida a través d'exposicions, itineraris i tallers; i com a novetat hem ampliat les nostres activitats amb "Dissabtes de Naturalesa" dos itineraris guiats dirigits a famílies.

En total s'han realitzat huit activitats a les quals han assistit un total de 189 persones, la majoria d'elles dels municipis dins de l'àmbit de l'espai natural;

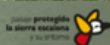
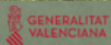
En tot moment s'han dut a terme amb rigorositat les normes de seguretat establides per la Generalitat respecte a la Covid-19.

Ratapinyades en el Punt de Mira

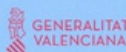
Aquest animal està en les nostres discussions sobre l'origen del COVID com a vector transmissor de la malaltia. Per tant, hem d'allunyar-ho de nosaltres?. En les llacunes del Muntanya trobem un hàbitat ideal per a observar-los, escoltar-los, veure com cacen i aprendre sobre la seua biologia. L'activitat es reforça amb la construcció de refugis per part dels participants que serveixen per a assentar noves colònies en el Muntanya.

La Màgia de Les nostres Plantes

Des de la prehistòria, l'home va aprendre a seleccionar i cultivar plantes per al seu ús i profit. Des de llavors, les plantes proporcionen diferents aliments i materials.

Realitzem un itinerari interpretatiu per a conèixer els usos medicinals, aromàtics, màgics, tradicionals, cosmètics, culinaris, industrials, etc. de les plantes del Paisatge Protegit de la Serra Escalona i el seu entorn. També revivim antigues pràctiques aprenent com fer alcohol i oli de romer i elaborem sabó de manera tradicional utilitzant l'oli de romer.

Acomiadant als Falcions

En el dia internacional dels ocells migradors alçem la nostra vista cap al cel per a acomiadar a aquests ocells companyes dels nostres pobles i ciutats en els calorosos mesos de la primavera i estiu. Els falcions, tan necessaris per a la lluita biològica contra insectes, marxen a passar l'hivern a altres latituds. Aprofitem l'activitat per a realitzar caixes niu que esperem que siguen ocupades en el retorn de la seua migració.

Setmana Europea de Prevenció de Residus

Tenim moltes preguntes sobre els residus, des de quant dura el nostre fem en la naturalesa, fins què podem fer amb els nostres plàstics. Ens anem de ruta per a observar i estudiar l'impacte del nostre fem en el mig i la seua història: tovallolletes, rebles d'obra, envasos i un llarg etcètera. Acabem fent un coet propulsat mitjançant reaccions químiques per a reutilitzar el nostre fem en un original joguet.

SEMANA EUROPEA PREVENCIÓN DE RESIDUOS
SEMANA EUROPEA PREVENCIÓ DE RESIDUS

**DOBLE VIDA A TU BASURA
DOBLE VIDA AL TEU FEM**

📅 07/11/2021 ⌚ 10:00 H. 📍 APARCAMIENTO DEL POLIDEPORTIVO PINAR DE CAMPOVERDE

Reserva: serra_escalonagva.es 686 52 92 94

TALLER DE COHETES

RUTA DE RESIDUOS

GENERALITAT VALENCIANA | Sierra protegida Sierra Escalona y su entorno | Ayuntamiento de Pinar de Campoverde

Amb summe Gust, Consum Responsable

El consum responsable comença per entendre que els recursos naturals no són infinits i que hem d'actuar ja per a mantindre la sostenibilitat de la vida en el planeta.

Com a consumidors tenim molt poder per a canviar el món amb sol ser acurats amb els quals comprem.

Per a conscienciar-nos del nostre model de consum i les seues conseqüències realitzem una xarra col·loqui, jocs i ja que el taller de sabó artesanal en l'anterior activitat havia sigut molt demandat considerem repetir-ho com a mostra d'estalvi en el consum i la contaminació.

AMB MOLT DE GUST, CONSUMO RESPONSABLE
CONSUMO GUSTO, CONSUMO RESPONSABLE

**PER TOTS, PEL NOSTRE PLANETA
POR TODOS, POR NUESTRO PLANETA**

📅 14/11/2021 ⌚ 10:30 H. 📍 ÁREA NATURAL RÍO SECO

Reserva: serra_escalonagva.es Info: 686 52 92 94

GENERALITAT VALENCIANA | Sierra protegida Sierra Escalona y su entorno | Ayuntamiento de Pinar de Campoverde

Els Dissabtes d'Excursió

Que millor que aprofitar els caps de setmana per a conèixer els secrets que la naturalesa amaga. Durant dos dissabtes ens dediquem a descobrir la fauna salvatge d'Escalona mitjançant l'alliberament d'animals recuperats del Centre de Recuperació de Fauna de Santa Faç, construcció de nius per als ocells, itineraris de rastres i senyals de fauna o creació d'un huellario amb motles d'escaiola. Unes activitats per a traure-li molt més partit a les teues excursions i observar la vida dels animals des d'un altre punt de vista.

TALLER DE AYUDA A LA FAUNA
TALLER D'AJUDA A LA FAUNA

**SÁBADOS DE NATURALEZA
DISSABTES DE NATURA**

📅 13/11/2021 ⌚ 10:00 H. 📍 ÁREA NATURAL PINAR DE CAMPOVERDE

Reserva: serra_escalonagva.es Info: 686 52 92 94

TALLER DE CONSTRUCCIÓN DE Cajas NIDO

RUTA DE RASTROS DE FAUNA

GENERALITAT VALENCIANA | Sierra protegida Sierra Escalona y su entorno | Ayuntamiento de Pinar de Campoverde

Dia Mundial de les Muntanyes

Malgrat el seu gran valor les muntanyes són dels ecosistemes més fràgils del planeta i actualment es troben fortament amenaçades pel canvi climàtic.

Per això el dia 11 de desembre l'ONU celebra el dia internacional de les muntanyes i des del PP de la Serra Escalona i el seu entorn ens sumem a aquesta celebració amb un itinerari guiat als Alcores.

Amb aquesta activitat prenem consciència de la importància de les nostres muntanyes i gaudim d'un agradable passeig i unes espectaculars vistes panoràmiques.

Com en altres ocasions realitzem activitats d'educació ambiental amb la Regidoria de Joventut de l'Ajuntament de Pilar de la Horadada en aquest cas dins del marc dels seus programa de Patrulla Verda, per a joves de 12 a 16.

És aquest cas realitzem activitats encaminades al coneixement dels animals que poblen l'espai amb jocs de pistes i de parelles. També realitzem un taller d'elaboració de pasta de sal on utilitzem com a impressió elements naturals (fulles, escorces, pinyes...)

Conservació y Manteniment

Des de l'equip de treball d'Escalona ens dediquem a realitzar diferents labors com la regeneració d'àrees degradades mitjançant la correcció d'impactes, tractament de la vegetació, adequació d'itineraris i àrees d'ús públic o actuacions per a la millora de la fauna.

Us detallem les actuacions que fan que el Paisatge Protegit siga cada dia un espai més resilient, harmònic i segur per a tots nosaltres, i que els seus beneficis ecosistèmics continuen produint-se de la manera més natural possible.

Després de la revisió de les piles del sistema de canalització de l'aigua per a embassar en algunes antigues basses de reg es detecta la presència de diversos gripaus llevadors (*Alytes obstetricans*) atrapats. Es duu a terme el seu alliberament i s'estudien mesures per a evitar nous accidents.

Continuem fent grans esforços en la regeneració d'àrees degradades en zones afectades per incendi, sequera i tomicus. Els pins afectats es talen, escorcen, tronzan i posteriorment es trituren les restes de l'esbrancament.

La matèria morta és de vital importància per a tancar el cercle de la matèria orgànica, ja que, després de la degradació d'aquest material per part dels microorganismes del sòl, es formaran substàncies húmiques estables i assimilables per la resta de la comunitat vegetal per a continuar alimentant-se i creixent.

Els fustos obtinguts de la tala selectiva d'aquests arbres es reciclen per a realitzar fajinas o murets que ajuden a controlar l'erosió en el terreny.

I en alguns arbres ja morts però que encara es mantenen en peus, es procedeix al seu escorçament per a evitar l'entrada de plagues i es conserven per a servir com a posadors als rapinyaires nocturns i com a refugi ocells com el xiulet real (*Picus sharpei*).

L'erradicació de la canya (Arundo donax) en una zona fluvial com és el llit del riu Sec comporta realitzar desbrossaments continus per a intentar esgotar les reserves del rizoma en aquesta gran herbàcia invasora.

Amb un origen asiàtic, la canya és potser la planta exòtica més coneguda i comuna de les riberes dels llits espanyols. Aquesta herba ha tingut una expansió mundial i ha acabat colonitzant marges de rius i rambles humides en quasi tot el territori valencià.

Els problemes que apareixen per les grans transformacions d'aquestes plantes en el mig són variats, ja que:

- El gran volum de biomassa que genera i l'escàs atractiu com a aliment als herbívors produeix una gran acumulació de matèria altament inflamable, amb incendis riberencs molt difícils de controlar. Com la canya a més es regenera ràpidament després d'un incendi, gràcies a les substàncies de reserva del rizoma, l'eliminació i substitució de les espècies natives és més preocupant davant la competència per la llum i l'espai.
- Els grans volums de canya afecten la hidrologia i la geomorfologia fluvial en produir-se un efecte de mur en els laterals del llit, produint un augment de la velocitat de l'aigua, una excavació del fons i un enfonsament de les ribes en les crescudes, a més de crear taps en ponts o passos en períodes de gota freda.

Volem agrair a l'alumnat la visita realitzada al Paisatge dins del cicle formatiu Gestió Forestal i del Medi natural.

En sintonia amb el professorat i les diferents assignatures relacionades amb l'educació ambiental, col·laborem amb l'IES El Palmerar d'Oriola mostrant algunes de les tècniques de comunicació i transmissió dels valors patrimonials de l'entorn i la lectura i interpretació del medi natural.

En els últims anys hem notat un augment en la petició d'eixides pràctiques interpretatives de diferents graus formatius com poden ser estudiants de turisme, de gestió forestal o en cursos per al foment de l'ocupació en el medi natural.

Moltes gràcies a aquests futurs professionals i gestors per l'interés mostrat.

Redacció: Equip de Educació Ambiental del Paisatge Protegit
Serra Escalona y su Entorn

Oficina Tècnica y Centre de Informació
Edifici Europa
C/ Canela, 1
03190 Pinar de Campoverde (Pilar de la Horadada)
Telf.:686529294
serra_escalona@gva.es

<http://www.agroambient.gva.es/es/web/espacios-naturales-protegidos/la-serra-escalona-i-el-seu-entorn>

Si t'agradaria donar-nos la teua opinió, explicar-nos la teua experiència en alguna activitat, fer-nos una consulta o que publiquem les teues fotos del Paisatge Protegit.
Anima't i posa't en contacte amb nosaltres!